

המרד דוכא, והפעם הושמד היישוב היהודי בארץ כימעט כליל. אף שיש ויכוח על ממדיה של השמדה זו, אין ספק כי השואה היתה נוראה. היה זה סוף פסוק להרפתקה לאומית בת 600 שנים.

יורשי בריכוזא

השואה בין תולדות „הבית השני” ובין התפתחות היישוב הציוני החדש מעוררת כימעט מאליה כמה שאלות נוקבות, כימעט מיסטיות. המדע המודרני נוטה יותר ויותר למחשבה שהתכונות הגופניות והנפשיות של האדם נקבעות במידה רבה על ידי התורשה. דמותו נקבעת עוד לפני שנולד. האם זה נכון גם לגבי עמים? האם יש להם „גנים”, הקובעים מראש את דפוסי-התנהגותם? האם קיים מעין „תיכנות” מראש של עם,

יוסף פלאוויס: תיאור אקטואלי מאוד

הגזר עריו לחזור שוב ושוב עד אותם המעי שים?

המיתוס הלאומי היהודי, כפי שהוא מתואר בספר בראשית, מתחיל בסיפורו של אברהם בן-תרח, אשר גירש אל המידבר את בנו, ישמעאל, כדי לפנות מקום לבנו יצחק. האם סיפור טראגי זה, המתואר בתנ"ך ברגישות אנושית כה רבה, לא חזר על עצמו בחמישים השנים האחרונות, כאשר המוני פלסטינים נדחקו מאדמתם בעיקבות ההתנחלות הציונית? האבות הראשונים היגלו את עצמם כמה פעמים מן הארץ, ולבסוף חזרו בניהם ארצה כנוכשים. מאז גלו בני-ישראל כמה פעמים, ושוב אליה כמה פעמים — סיפור החוזר על עצמו מזה כימעט 4000 שנים — ושלא קרה בשום מקום אחר ולשום עם אחר. מרתק עוד יותר הדימיון בין היישוב הציוני נה החדש ובין „הבית השני” — שתי קהילות שמפרידות ביניהן שמונים דורות, שבהם השי' תנה העולם עד לזאת-הכר, אך הדומות זו לזו להפליא.

הציונים, כמו שבייצון בימי עזרא ונחמיה, חזרו ארצה כחלק מעם יהודי המפוזר בעולם. הם נכנסו מייד לעימות עם עמ-הארץ, שהתנגד להם בכל כוחו, אחרי שנדחה עליידי החוזרים. שני הנסיגות עמדו מלכתחילה בסימן של מאבק בין החוזרים ובין התושבים המקומיים, מבלי שהחוזרים השתדלו או אף חפצו להתמוזג עם האוכי לוסיה המקומית.

מיהו עמ-הארץ? תושבי אותו כפר בהריה-השומרון, שבנותיו גורשו עליידי בעליהן היהודיים בפקודת עזרא הסופר, לא השתנו גם מאז. אחרי שהיו כנענים, יש ראלים ושומונים, התבוללו בתרבות הביזנטית הגוזה רית. עם כיבוש הארץ בידי הערבים, עבר הכפר בהדרגה לשפה הערבית ולדת האיסלאם. יתכן שעשה זאת עוד לפני בוא הצלבנים, וייתכן שעשה זאת רק אחרי שהרפתקה נוצרית כבירה זו התמוטטה, והאיסלאם המהיר דש גרם למרבית הנוצרים בארץ להתאסלם. רוב הפלסטינים של היום, שהגדרתם הלאומית באה להם משמה ארץ-פלשתינה הקדמונית, אינם אלא האוכלוסיה שהיה ושנשארה בארץ, שפשטה צורה ולבשה צורה, שהשתגלה לתרבויות חדשות ולדתות חדשות. מבלי להשתנות, הם צאצאי הישראלים הקדמונים לא פחות מאשר היהודים המודרניים, שבאו ארצה עם הגל הציוני.

בעודם נאבקים עם עמ-הארץ ומשתדלים לרישתו, שומרים שבייצון המודרניים — כמו שבייצון בימי „בית שני” — על קשר הדוק עם הפזורה היהודית ברחבי העולם. התורמים להם מכספם והעולים-ברגל לארץ, אך שאינם חולמים לבוא הנה בעצמם. כשם שהתלמוד העיקרי נולד בבבל, כך פורחת עתה תרבות יהודית בארצות-הברית ובצרפת. כשם שיהודים בכלים היגרו למצרים, ומשם לרומא ולמארוקו, כך נודדים עתה יהודים סובייטיים לארצות-הברית.

היישוב היהודי החדש, כמו קודמו בימי „הבית ה-

שני”, הוא מודרני וחילוני, ומתבולל בתרבות השלטת בעולם. כמו אבותיהם בימי הירדוס, מעדיפים הישראליים בשבת את האיצטדיון (מילה הגזורה מן המושג הי יווני „סטאדיון”, שהיה במקורו מסלול באורך של כ-200 מטרים) על בית-הכנסת, ופילוסופיה (מן היוונית „חוכב-חוכמה”) על פני הפילפול הדתי.

כמו בימי החשמונאים הראשונים, התלקחה גם ביישוב החדש מדי פעם שלהבת דתית. אך רק בשנים האחרונות התגלו בו סימנים המזכירים יותר ויותר את הרוח שהיה לידה את מרד הקנאים — דאוינות קיצונית, הלוכשת צורה של דתיות קיצונית, הינתקות מורשת מן העולם, התנשאות של „אתה בחרת תנו” ו„עם-סגולה”, האמונה שכל העמים מבכי שים להשמיד את היהודים („העולם כולו נגדנו”), ושינאה עזה לעמים השכנים, לתושבי הארץ שאינם יהודים וליהודים החילוניים.

בימי „הבית השני” היה זה מיעוט קטן שדגל בלאור מנות קנאית-דתית זו — והוא הדין ביישוב החדש. אך המיעוט הפך לרוב באופן הדרגתי, מפני שרוחו התי-קבלה עליידי ההמונים בתהליך מזור, בלתי-רציונלי, שקשה לעמוד על מניעיו ושלביו במבט לאחור של אלפיים שנים. העד היחידי, יוסף בן-מתתיהו (הוא יוספוס פלאוויס), לא ניתח את הסיבות לכך.

כל התופעות האלה קיימות עתה בחברה הישראלית. האם פועל ה„תיכנות” הלאומי? האם זהו תהליך שאין שליטה עליו? ואם כן — איך פועלת „תורשה” הרת-אסון זו? האם באמצעות החינוך הדתי הגלוי או ה-מוסווה? או באמצעות הויקה לתמונה כוונת של ההיס-טוריה?

לא במיקרה העלתה הציונות — גם החי-דונית — על נס את יהודי המקב, הקנאים, ברגיורא וברכוכא, והפכה אותם נושא לי

האם זה מוכרח לקרות שוב? האם זה תהליך כתי-נמנע, גזירת-אד, תיכנות מכונה? שום דבר בהיסטוריה אינו קבוע מראש. אנאלוגיות היסטוריות הן חשובות, מפני שהן מספקות מוון למח-שבה ומשמשות תמרורים של „עשה” ו„אל תעשה”. אולם הן מסוכנות כאשר הן מובילות להשקפה של החל-טניות היסטוריות.

מי שסבור כי כך מוכרח לקרות, מפני שכך זה כבר קרה פעם בהיסטוריה היהודית, מתפטר למעשה מן המאבק האמיתי.

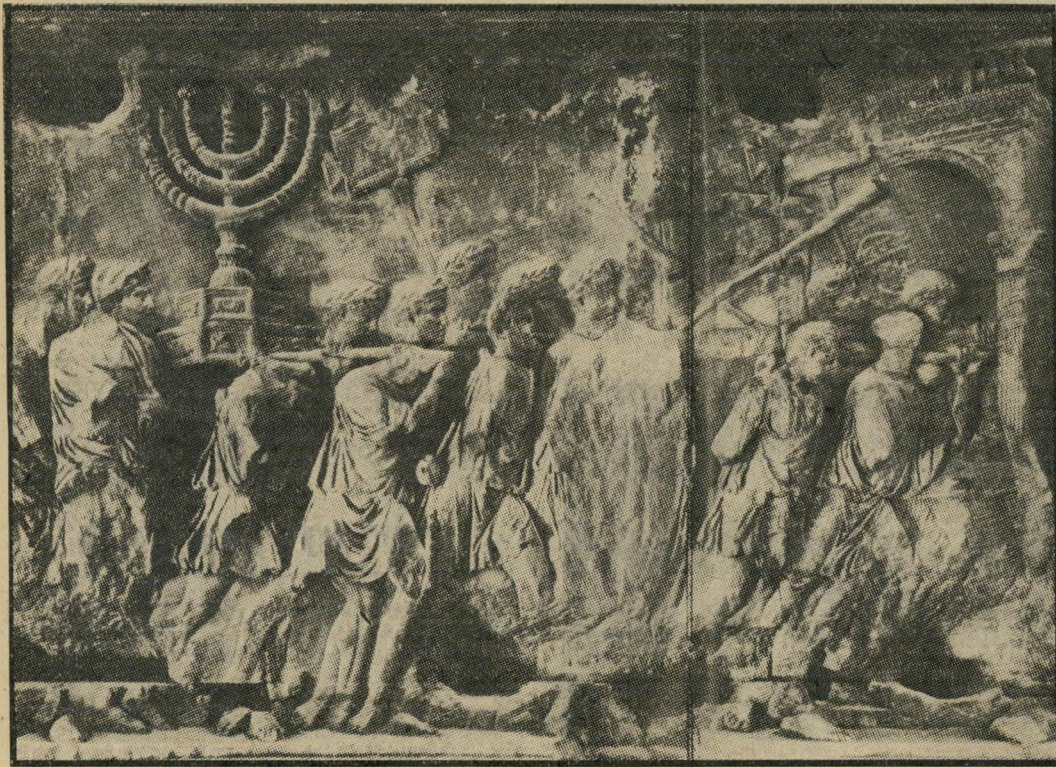
ההרפתקה ההיסטורית עתידת-התפארת של המיפעל הציוני אינה חייבת לעלות בעשן הרדיו-אקטיבי של מצדה 2, או ליפול לפני לגיונות-הטאנקים בביתר חדשה. המאבק האמיתי על דמות ישראל רק התי-חיל. וכאשר יש מאבק, הכל פתוח ואפשרי.

השרידים המוכים של המימסד הישן, האחראי להת-פתחות הרת-אסון, אינם מסוגלים לנהל מאבק זה. לשם כך דרושים כוחות חדשים, בעלי חזון חדש ומקורות-יניקה חדשים. הם יכולים לקום בתוך המערך או מחוצה לו, להתעטף באינטלה של המשך למשהו ישן, או להכריז על עצמם בגלוי כחלוצים של משהו חדש. האינטלה אינה חשובה.

חשוב שמבטם לא יהיה מרוחק אל עבר, בנוסטלגיה מווייפת למיתוס של ארץ-ישראל העובדת, שהיתה כולה טובה. רק מי שמוכן למתוח קו מתחת לעבר, על הגדר תיו ואגדותיו, ולהתאים את עצמו למציאות החדשה כפי שהיא, מסוגל לעמוד במאבק זה.

לשם כך צריכים להכיר את המציאות וקהכיר במציאות.

גדול המציאים אינו מסוגל להצליח אם אין בידו מפה מדוייקת. מצייר-המפה, המתאר נאמנה ימים ויבשות, הרים ועמקים, קודם למפקד, העורך את כוחותיו בנוף על פי שרטוט זה.

חורבן בית-המיקדש: המורה וישאח ע"י שבויים יהודיים, בחבליט בשער טיטוס

בשלהי תשמ"א זקוקה ישראל לצייר-מפות יותר מאשר למציאים פוליטיים. הטרואמה הגדולה של בחי-רות '81 הוכיחה כי הנוף הישן, המוכר, נעלם מזמן, ושוב אינו קיים עוד.

יש נוף חדש, שונה לגמרי. בנוף הזה ייער-כו מאבקו העתיד.

מי שפונה עורף לנוף הזה, מתוך רגשות של שינאה או בחילה, או מפני שזהו נוף שונה מזה שהיה אהוב עליו — גוזר על עצמו כישלון או עריקה. מי שמואס במציאות אינו מסוגל לפעול בה. לא נותר לו אלא להגר — גופנית או נפשית, הגירה לחו"ל או „הגירה פנימית”, שפירושה ההסתגרות וההינתקות מתוך תחושה של אי-אונים.

הלוחם האמיתי נבהן, בין השאר, בכושרו להסתגל במהירות וכיעילות לתנאים חדשים, במציאות המשתנה בלי-הרה. בישראל של תשמ"ב והלאה תהיה דרושה תכונה זו יותר מאשר אייפעם.

מילות-השיר שהפעעו פעם את ליבו של דור שלם, כאשר ארץ-ישראל העובדת היתה עדיין מציאות חיה ונושמת, אקטואלית עכשיו יותר מתמיד: „לא כלום אתמוז / מחר הכל!”

הרכס הדמוגראפי

במפה החדשה, אחרי רעשי-האדמה הגדול של בחי-רות '81, הנתון הדמוגראפי הבולט ביותר הוא רכס עדות-המזרח.